

Pilotażowy projekt
„Urban Lab – Miasto dla Młodych” na lata 2024-2029

Założenia projektu

W dobie intensywnych przemian demograficznych, jakie obserwuje się w Polsce w ostatnich latach, negatywne przemiany społeczne dotknęły także miasta pełniące ważne funkcje administracyjne, przemysłowo-handlowe czy kulturalno-oświatowe. Problemami są przede wszystkim szybkie tempo starzenia się społeczeństwa, jak również odpływ ich mieszkańców w wieku wczesnoprodukcyjnym, będący wynikiem braku perspektyw zawodowych, niedostosowania oferty miasta do potrzeb młodych osób, a przez to obniżającego się poziomu jakości życia.

Na bazie pozytywnych doświadczeń z realizacji projektu pn. *Urban Lab jako pilotażowe narzędzie poprawy jakości życia mieszkańców miast zgodne z ideą smart city*, który był realizowany przez Instytut Rozwoju Miast i Regionów (zwany dalej IRMiR) we współpracy z Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej (zwane dalej MFiPR) oraz miastami Gdynia i Rzeszów w latach 2019-2021, zapraszamy do pilotażowego wdrożenia zmodyfikowanego instrumentu urban labu (laboratorium miejskiego), który w ramach tego projektu będzie dostosowany do młodych mieszkańców miast.

Koncepcja i model laboratorium miejskiego wypracowane w IRMiR we współpracy z MFiPR to nowatorskie i kompleksowe narzędzie wspomagające zarządzanie miastami i którego głównym celem funkcjonowania jest poprawa jakości życia mieszkańców miast. Urban Lab jako instytucja miejska nastawiony jest na rozwiązywanie konkretnych problemów oraz odpowiada na wyzwania związane z rozwojem miast i zarządzaniem nimi, m.in. poprzez udostępnienie zasobów miejskich, budowanie dialogu między różnymi grupami interesariuszy, ale przede wszystkim dzięki wzmocnieniu zaangażowania i poczucia sprawczości mieszkańców. Urban Lab przez autorów koncepcji (Bień i in. 2020) został zdefiniowany jako **instrument** (organizacja i przestrzeń fizyczna – biurowa i/lub część miasta wybrana do eksperymentowania wybranych rozwiązań) **współpracy władz miejskich z mieszkańcami** (w tym w szczególności reprezentowanymi przez organizacje pozarządowe, właścicielami nieruchomości czy wspólnoty mieszkaniowe), **przedsiębiorstwami** (od lokalnych mikroprzedsiębiorstw, po globalne koncerny) oraz **podmiotami naukowymi** (uczelnie, jednostki naukowo-badawcze, eksperci), mający na celu poprawę jakości życia mieszkańców poprzez innowacyjne rozwiązanie zidentyfikowanych problemów (inicjowanie, testowanie, wdrażanie i ewaluację projektów) oraz wygenerowanie dodatkowej wartości przy wykorzystaniu zasobów miejskich.

W funkcjonowaniu Urban Labu kluczowa staje się współpraca urzędników i mieszkańców z innymi interesariuszami miejskimi, w tym przedstawicielami środowiska naukowego, biznesu czy organizacji pozarządowych, w celu wspólnego wypracowywania rozwiązań miejskich odpowiadających na istniejące potrzeby.

Jednocześnie, w zaproponowanym modelu Urban Labu (Bień i in. 2020) wraz z jego modyfikacjami (Bień M., Piziak B., 2021) opisany został otwarty katalog narzędzi angażujących mieszkańców, które mogą i powinny być wykorzystywane w laboratorium miejskim pod kątem realizowanych projektów. Do tego katalogu działań mogą być wprowadzane kolejne narzędzia (tab. 1), które będą odpowiadać na wyzwania stojące przed konkretnymi miastami, a uwzględniające przede wszystkim zaangażowanie osób młodych i odpowiadające również na ich potrzeby jako istotnej grupy społecznej. W ramach **nowatorskiego** na skalę europejską **projektu Urban Lab – Miasto dla Młodych**, chcielibyśmy więc stworzyć **warunki do działań aktywizujących młodych ludzi**¹, które równocześnie byłyby dla nich **motywatorem do angażowania się w życie miasta**. Aktywność w życiu społecznym i obywatelskim stanowi podstawowy warunek społeczeństwa obywatelskiego. Wiedza i umiejętności obywatelskie oraz postawy i poglądy reprezentowane przez zainteresowanie czy poczucie odpowiedzialności za sprawy publiczne to według Tłuczek-Tadli (2012) główne cechy tego typu społeczeństwa. Brzezińska-Hubert i Olszówka (2007) podkreślają, że jego istnienie jest możliwe wtedy, gdy dojdzie do rozwinięcia w poszczególnych jednostkach odpowiednich cech poprzez demokratyzację struktur władzy – środkiem takiej demokratyzacji jest właśnie uczestnictwo – szczególnie uczestnictwo społeczne młodego pokolenia, które dzięki swojej dynamice może oddziaływać na przemiany społeczeństwa, przeciwstawiać stagnacji życia społecznego w środowisku lokalnym (Chojnacka-Synaszko 2014). Radzewicz-Winnicki (2006) zwraca szczególną uwagę na konieczność wykorzystywania potencjału społecznego jednostek i zbiorowości, istniejących sił ludzkich i zasobów środowiskowych, wymiany doświadczeń w trakcie przekształcania rzeczywistości i realizacji działań społecznych. Wobec tego człowiek wykazujący czynną postawę może w sposób zorganizowany i przemyślany zmieniać rzeczywistość.

Beauvais i in. (2001), Smith i in. (2005), Olser i Stakey (2003), Stasiulis (2002), Checkoway i in. (2003) wskazują na traktowanie młodzieży jako obywateli “drugiej kategorii”, wyjaśniając, że polityka, media i większość literatury dotyczącej tematu obywatelstwa (Marshall 1950) ma tendencję do definiowania młodzieży jako **obywateli w fazie kształtowania się, obywateli częściowych lub obywateli stwarzających problemy**. Termin ten kontrastuje z koncepcją „pełnego obywatela”, który posiada wszystkie prawa, przywileje i obowiązki nadane jednostce przez państwo i zwykle osiąga się go wraz z wiekiem i niezależnością ekonomiczną (Sharkey 2008).

Brak podejmowanych przez rządzących dorosłych działań na rzecz młodzieży skutkuje problemami, z którymi od wielu lat borykają i borykać się będą (jeżeli nie nastąpi zmiana) małe i średnie miasta Polski: m. in. z depopulacją (w ostatnich kilkunastu latach ok. 70% polskich gmin doświadczało ubytku ludności)^{2,3}.

¹ Według Unii Europejskiej status młodzieży przypisuje się osobom **w wieku między 13 a 35 lat**; młodość kończy się po przekroczeniu 35 roku życia (przeciętnie w wieku 35 lat i trzech miesięcy, CBOS, 2007).

² <https://forsal.pl/gospodarka/demografia/artykuly/8429480.demograf-okolo-70-proc-polskich-gmin-doswiadcza-depopulacji.html> (dostęp: 04.03.2023)

³ Depopulacja małych miast. Czy jest nieunikniona? <https://www.polskieradio.pl/10/5368/artykul/2737412.depopulacja-malych-miast-czy-jest-nieunikniona>

Pomimo zwiększającej się w Polsce ilości inicjatyw dla młodzieży mających na celu pobudzenie ich partycypacyjności (zyskujących na popularności Młodzieżowych Rad Miast, oddolnych kampanii, zapraszaniu do brania udziału w konsultacjach społecznych), w kraju nadal **identyfikuje się brak narzędzia, a przede wszystkim przestrzeni** przypisanej młodym ludziom, w której mogliby wzbudzać i rozwijać swoją partycypację obywatelską oraz efektywnie współtworzyć lokalną społeczność.

Podczas prac warsztatowych zespołu IRMiR z mieszkańcami mniejszych polskich miast diagnozowany również wielokrotnie był brak przestrzeni dedykowanej młodym ludziom. Uczestnicy warsztatów w wypełnianych ankietach zwracali uwagę na potrzebę tworzenia przestrzeni, w których będzie wspierana aktywność społeczna osób młodych, a także umożliwi się im podejmowanie oddolnych inicjatyw na rzecz lokalnej społeczności. Wnioskami z przeprowadzonych badań są także: istota budowania poprzez takie działania solidarności pokoleniowej, m.in. poprzez organizowanie wspólnych aktywności dla różnych grup wiekowych (integracji młodych ludzi z innymi grupami interesariuszy, w tym seniorami), w tym także poprzez tworzenie przestrzeni do wzajemnego uczenia się i wymiany doświadczeń oraz współpracy.

Odpowiedzią na to realne zapotrzebowanie, może stać się urban lab, którego obszary działalności i formuła będzie dostosowana do potrzeb młodego pokolenia. Istnieje więc realna potrzeba stworzenia miejsca w polskich miastach, w którym młodzi (ale nie tylko) zostaną potraktowani podmiotowo. Miejsca, w którym mogliby się w pełni wyrazić, zostać wysłuchanym z szacunkiem i poczuciem, że ich propozycja zostanie rozważona na poważnie, bez pouczania z perspektywy dorosłego doświadczenia. Młodzi ludzie to przyszli dorośli obywatele miast i miasteczek Polski. Od najmłodszych lat należy pokazywać im możliwości ich własnej indywidualnej i grupowej sprawczości.

Pomysł na stworzenie laboratoriów miejskich (urban lab) w formule partycypacyjnej dla młodych ludzi, wynika również z obserwacji zespołu IRMiR działań podejmowanych w ramach projektu pilotażowego w rzeszowskim Urban Labie pod kątem aktywizacji dzieci, młodzieży i studentów. Jednocześnie doświadczenia zespołu IRMiR ze współpracy z Górnośląsko-Zagłębiowską Metropolią (2022 r.) przy przygotowaniu koncepcji uruchomienia MetroLabu, ukazały bardzo wyraźną potrzebę aktywizacji młodych mieszkańców GZM w ramach funkcjonowania laboratorium poprzez działania edukacyjne, projektowania i prototypowania potrzebnych rozwiązań miejskich oraz włączania we współzarządzanie miastem i jego przestrzenią we współpracy z innymi grupami mieszkańców i interesariuszy miejskich. Takie narzędzie stanowiłoby w szerszej skali odpowiedź na wskazane powyżej problemy. , Co więcej, nie natrafiono jak dotąd na informacje na temat podobnych działań, które byłyby podejmowane w zaproponowany przez nas sposób. Stąd potrzeba przetestowania tego rozwiązania na wyselekcjonowanej grupie w ramach niniejszego projektu.

Polskie miasta w 2035 roku: problemem depopulacja i brak strategii rozwoju

<https://bank.pl/polskie-miasta-w-2035-roku-problemem-depopulacja-i-brak-strategii-rozwoju/>

Depopulacja w ujęciu lokalnym https://kd.stat.gov.pl/images/publikacje/03_kd_depopulacja_w_ujeciulokalnym_internet.pdf

Procesy depopulacji w Polsce w świetle zmian bazy ekonomicznej miast

https://rcin.org.pl/Content/66307/PDF/WA51_85837_r2018-t90-z2_Przeg-Geogr-Krzysztof.pdf

W ramach projektu Urban Lab – Miasto dla Młodych oferujemy, po dostosowaniu modelu laboratorium miejskiego (Bień i in. 2020) do pracy z młodymi mieszkańcami miast, następujący zestaw narzędzi (tab. 1). Stanowi on katalog otwarty do dowolnej konfiguracji i rozbudowania przez miasta, które zidentyfikują konkretne potrzeby lub braki do wypełnienia i zagospodarowania w zakresie działania danego urban labu.

Tab. 1. Proponowane narzędzia (katalog otwarty) do wykorzystywania w działalności Urban Labu pod kątem wdrożenia projektu Miasto dla Młodych.

L.p.	Nazwa narzędzia	Opis narzędzia	Cel narzędzia
1.	Urban Cafe	Fizyczna przestrzeń otwarta dla każdego, dostosowana dla osób z niepełnosprawnościami, w której można się napić dobrej kawy i porozmawiać o mieście, jego potencjałach i problemach, podzielić się pomysłami oraz zaproponować rozwiązania. Kawa staje się tu pretekstem do rozmowy, debaty nad problemami miejskimi i okazją do wspólnego poszukiwania rozwiązań. Urban cafe to także przestrzeń kreatywna, wpływająca na aktywizację społeczności lokalnej. Tutaj organizuje się inspirujące dla mieszkańców wydarzenia, takie jak seminaria, wykłady, debaty, szkolenia, konferencje, warsztaty, pokazy filmów, jest to także miejsce spotkań mniej oficjalnych, np. członków organizacji społecznych/pozarządowych czy innych grup interesariuszy miejskich. sprawdzone narzędzie, metoda pracy i fizyczna przestrzeń, które będzie dostępne dla mieszkańców do godzin wieczornych.	Miejsce spotkań i integracji młodych ludzi, a także miejsce debat, dyskusji i warsztatów międzypokoleniowych.
2.	Projekt Miejski na „6”	Inicjatywa skupiona na wsparciu lokalnych innowatorów i realizacji szybkich, skutecznych projektów społecznych. Głównym celem projektu jest udzielenie minigrantów mieszkańcom na realizację ich własnych pomysłów innowacyjnych, których czas realizacji będzie ograniczony do maksymalnie 6 miesięcy. Kluczowym elementem projektu jest elastyczność i szybkość w działaniu, umożliwiająca szybkie reagowanie na potrzeby społeczności lokalnej oraz realizację konkretnych działań na rzecz poprawy życia w mieście. Elementy i założenia projektu "Miejski na 6" obejmują: -Minigranty dla mieszkańców: Udzielanie małych dotacji finansowych mieszkańcom na realizację ich pomysłów innowacyjnych lub projektów społecznych, które mogą przyczynić się do poprawy jakości życia w mieście. Dotacje są przyznawane na konkursowej zasadzie, a ich	Narzędzie wspierające lokalnych innowatorów i aktywistów społecznych w szybkiej realizacji projektów o realnym wpływie na życie społeczności miejskiej. Dzięki elastycznym mechanizmom wsparcia i współpracy z Urban Labem, inicjatywa ta sprzyja rozwojowi innowacyjności oraz aktywnemu uczestnictwu mieszkańców w kształtowaniu przyszłości swojego miasta.

		<p>kwota jest dostosowana do potrzeb i zakresu projektu, przy czym czas realizacji nie przekracza 6 miesięcy.</p> <p>-Lider projektu: W ramach każdego przyznawanego minigrantu, wyłaniany jest lider projektu spośród zespołu realizacyjnego, który będzie odpowiedzialny za koordynację działań, mobilizację zasobów oraz prowadzenie projektu od początku do końca.</p> <p>-Wsparcie Urban Labu: Zespoły realizacyjne projektów są jednocześnie wspierane przez koordynatorów Urban Labu - przestrzeni kreatywno-warsztatowej, która pełni rolę centrum wsparcia dla lokalnych inicjatyw i projektów społecznych. Koordynatorzy udzielają fachowej pomocy, dzielą się wiedzą i doświadczeniem oraz zapewniają niezbędne zasoby i infrastrukturę potrzebną do realizacji projektów.</p> <p>-Monitorowanie i ewaluacja: Projekt "Miejski na 6" obejmuje systematyczne monitorowanie postępu realizacji projektów oraz ocenę ich efektywności i wpływu na społeczność lokalną. W oparciu o zebrane dane, podejmowane są działania mające na celu optymalizację procesu przyznawania minigrantów i doskonalenie projektów w przyszłości.</p>	
3.	<p>Miejska Szkoła Prototypowania</p>	<p>"Miejska Szkoła Prototypowania" to innowacyjna inicjatywa skupiająca się na edukacji, innowacjach społecznych i rozwoju umiejętności technicznych w kontekście miejskim. Głównym celem projektu jest stworzenie interaktywnej przestrzeni, która umożliwi mieszkańcom eksperymentowanie, projektowanie i tworzenie prototypów rozwiązań na rzecz lokalnej społeczności oraz środowiska miejskiego.</p> <p>Główne elementy i założenia projektu "Miejska Szkoła Prototypowania" obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Edukacja techniczna: Organizacja warsztatów, szkoleń i zajęć praktycznych z zakresu prototypowania, programowania, elektroniki i innych dziedzin związanych z tworzeniem nowych rozwiązań technologicznych. - Interdyscyplinarność: Zachęcanie do współpracy między różnymi dziedzinami w celu stworzenia kompleksowych i zrównoważonych rozwiązań. Projekt "Miejska Szkoła Prototypowania" integruje w sobie wiedzę z zakresu technologii, designu, nauk społecznych i innych dziedzin. - Aktywizacja społeczna: Promowanie aktywnego udziału mieszkańców w procesie tworzenia rozwiązań dla swojej społeczności oraz 	<p>Miejska Szkoła Prototypowania jako narzędzie służące nauce i eksperymentowaniu, ale również platforma do generowania innowacyjnych pomysłów i rozwiązań, które mogą mieć realny wpływ na życie mieszkańców i rozwój społeczności miejskiej.</p>

		<p>angażowanie lokalnych liderów i organizacji społecznych.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozwój lokalnych innowacji: Dążenie do wypracowania nowatorskich rozwiązań technologicznych i społecznych, które mogą być stosowane lokalnie, poprawiając jakość życia mieszkańców i przyczyniając się do rozwoju miasta. - Otwartość i dostępność: Zapewnienie otwartego dostępu do zasobów i możliwości, aby każdy mieszkaniec mógł uczestniczyć w procesie prototypowania i przyczynić się do tworzenia pozytywnych zmian w swojej okolicy. 	
4.	Podaj Dalej	<p>Idea nadawania produktom drugiego życia, zgodna z założeniami gospodarki obiegu zamkniętego i koncepcji zero waste, może być połączona z ideą majsterkowania – naprawiania rzeczy w urban labie jako przestrzeni kreatywno-warsztatowej.</p> <p>Idea "Podaj Dalej" opiera się na kilku kluczowych założeniach:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Redukcja marnotrawstwa: Poprzez naprawę i ponowne wykorzystanie produktów, projekt "Podaj Dalej" zmniejsza ilość odpadów generowanych przez społeczeństwo, przyczyniając się do ochrony środowiska. - Edukacja i świadomość: Poprzez organizację warsztatów, prezentacji i akcji społecznych, projekt edukuje społeczność na temat wartości recyklingu, naprawiania i ponownego wykorzystania przedmiotów. - Wspólnota i wymiana: Urban Lab staje się miejscem spotkań dla osób o różnych umiejętnościach i zainteresowaniach, sprzyjając wymianie doświadczeń, pomysłów i umiejętności. - Kreatywność i innowacje: Poprzez zachęcanie do majsterkowania i eksperymentowania, projekt "Podaj Dalej" promuje kreatywność i innowacje w zakresie projektowania oraz przetwarzania produktów. 	<p>Podaj Dalej to miejsce, gdzie można naprawić uszkodzone przedmioty, ale również platforma do budowania społeczności, promowania zrównoważonych praktyk konsumenckich i rozwijania kreatywnych umiejętności.</p> <p>Edukacja młodych ludzi w zakresie funkcjonowania gospodarki obiegu zamkniętego i koncepcji zero waste i konsekwencji konsumpcyjnego stylu życia.</p>
5.	STEAMedu	<p>Edukacja STEAM (ang. Science, Technology, Engineering, Art, Maths). To nowatorskie podejście do uczenia się wykorzystuje Naukę, Technologię, Inżynierię, Sztukę i Matematykę w wykształtowaniu w nich umiejętności holistycznego i zarazem krytycznego myślenia. Część „Art” uczy kreatywności, przygotowuje do pracy w dziedzinach nastawionych na rozwój, niezależnie od zawodu jaki zostanie wybrany.</p> <p>Edukacja kreatywna w której dzieci i młodzież przestają być tylko biernymi odbiorcami wiedzy, a stają się naukowcami, konstruktorami, odkrywcami czy inżynierami. Podążając za naturalną potrzebą doświadczania i przeżywania przygód, młodzi ludzie poznają tajemnice</p>	<p>Czynna nauka poprzez doświadczenia, a także poznawania przestrzeni publicznej jako miejsca nie służącego jedynie do przemieszczania się, ale także interakcji z otoczeniem i zdobywania nowych kompetencji, które pomogąby poznawać i doświadczać młodym ludziom świat na ich zasadach</p>

		<p>otaczającego ich świata - eksperymentują, tworzą i próbują różnych rozwiązań, także tych odnoszących się do otaczającej nas przestrzeni miejskiej.</p> <p>Wykorzystane mogą być m.in. hackathony, projektowanie w Minecraft oraz inne narzędzia technologiczne, dostosowane do odpowiednich grup wiekowych odbiorców.</p>	
6.	Akademia Młodych Liderów	<p>"Akademia Młodych Liderów" to inicjatywa skierowana do młodych osób z pasją i zaangażowaniem, które chcą mieć pozytywny wpływ na swoją społeczność oraz rozwijać swoje umiejętności przywódcze. Głównym celem projektu jest wyłanianie, szkolenie i wsparcie lokalnych liderów, którzy będą pełnić rolę inicjatorów i "łączników" pomiędzy młodzieżą a różnymi grupami interesariuszy miejskich, takimi jak samorządy uczniowskie, Urząd Miasta, Młodzieżowa Rada Miasta, przedstawiciele NGO, przedsiębiorcy czy uczelnie wyższe.</p> <p>Elementy i założenia projektu "Akademia Młodych Liderów" obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cykl warsztatów i spotkań: Organizacja serii warsztatów, szkoleń i praktycznych spotkań, podczas których uczestnicy zdobywają wiedzę i umiejętności z zakresu wiedzy o mieście, komunikacji, czy zarządzania projektami. - Wyłanianie talentów: Proces identyfikowania i wspierania osób o silnym potencjale przywódczym, które wykazują zaangażowanie w życie społeczności lokalnej oraz chęć do działania na jej rzecz. - Rola łącznika: Kształtowanie umiejętności bycia "łącznikiem" pomiędzy młodzieżą a różnymi instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz społeczności lokalnej. Liderzy wyłonieni w ramach projektu pełnią rolę pośredników, reprezentując głos młodych ludzi i angażując ich w proces podejmowania decyzji na poziomie lokalnym. - Współpraca z instytucjami: Nawiązywanie partnerskich relacji z samorządami, Młodzieżową Radą Miasta, NGO'sami, przedsiębiorcami i uczelniami wyższymi, w celu wspólnego działania na rzecz rozwoju społeczności lokalnej oraz tworzenia warunków do aktywnego uczestnictwa młodych ludzi w życiu publicznym. - Wsparcie i mentorowanie: Zapewnienie wsparcia i mentorowania dla liderów w celu rozwijania ich umiejętności, budowania sieci kontaktów oraz realizacji projektów społecznych. 	<p>Wsparcie w wyłanianiu lokalnych liderów spośród młodego pokolenia mieszkańców; aktywizowanie młodzieży do podejmowania oddolnych inicjatyw miejskich oraz zachęta do udziału w różnych grupach zainteresowań, czy też budowanie integracji międzyszkolnej lub międzypokoleniowej.</p>
7.	Faktor X	<p>Narzędzie to zakłada realizację działań o charakterze innowacyjnym, których szczegółowy zakres zostanie ustalony na etapie identyfikacji potrzeb i możliwości lokalnej społeczności. Jego główną ideą jest otwarcie się na potencjał, pomysły i innowacyjne rozwiązania, które mogą wyróżnić dane miasto na tle innych. Byłoby to</p>	<p>Przestrzeń („furtka”) dla różnych działań i aktywności, które nie znalazły swojego miejsca w innych instrumentach, a zbadane zostało</p>

	<p>dynamiczne narzędzie, umożliwiające otwartą, elastyczną i dostosowaną do potrzeb lokalnej społeczności realizację różnorodnych działań innowacyjnych.</p> <p>Innymi słowy, są to otwarte działania na rzecz lokalnej społeczności zgłoszone przez młodych mieszkańców w celu wspólnego wypracowania rozwiązania – ideą tego instrumentu byłoby pozostawienie pewnej swobody dla inicjatyw społecznych, które nie zostały przez nas zidentyfikowane w poszczególnych miastach na etapie koncepcyjnym.</p> <p>W ramach tego narzędzia przewidziane jest mapowanie potrzeb społeczności – przeprowadzenie badań, mających na celu zidentyfikowanie najbardziej palących potrzeb i wyzwań młodej społeczności lokalnej, na podstawie których zaprojektowane zostaną działania. Nie ma ograniczeń co do tematyki czy formy projektów.</p>	<p>zapotrzebowanie na nie podczas trwania Projektu.</p>
--	---	---

Z raportu przeprowadzonego przez Międzynarodową Organizację Ashoka, pt. „Rosnąć w poczuciu sprawczości i przeprowadzonej w nim diagnozy stanu ekosystemu wsparcia młodzieży i młodych dorosłych w poczuciu sprawczości i ich aktywizacji do działalności społecznej” wynika, że młode osoby, odkrywające swój *changemakerski* (od ang. changemaker – osoba tworząca zmiany) potencjał muszą być otoczone uważnym wsparciem różnorodnych instytucji na wszystkich etapach wzrastania w swoim społecznym zaangażowaniu. Pomimo tego, że młode osoby są zachęcane do działań społecznych, w dużej mierze są zdane na siebie. Tymczasem kluczowym jest dalsze proponowanie młodym liderom i liderkom usług i pomocy pozwalających na spotykaniu się ze sobą, sieciowaniu i wspieraniu, tworzeniu ram działań pozwalających godzić *changemaking* z innymi rolami społecznymi oraz pokazywać się w szerszym środowisku, zyskiwać rozpoznawalność i osiągać efekty skali.

Poprzez realizację projektu Urban Lab – Miasto dla Młodych miasta będą mogły przyczynić się do wzrostu socjalizacji młodych ludzi i poprawy ich bezpieczeństwa, a także zdrowia psychofizycznego, wykształcenia postawy obywatelskiej u młodzieży, wzrostu poczucia sprawczości, zwiększania widzialności młodych w debacie publicznej, a także testowania i wdrażania narzędzi młodzieżowej partycypacji.

Miasta włączone do projektu zobowiązane byłyby do adaptacji koncepcji Urban Labu – Miasta dla Młodych do własnych warunków, potrzeb oraz wyzwań.

2. Zasady włączenia miast do projektu pilotażowego

W efekcie współpracy Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej oraz Instytutu Rozwoju Miast i Regionów został wypracowany zestaw wybranych wskaźników odnoszących się bezpośrednio do sytuacji społeczno-ekonomicznej polskich miast, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji młodych ludzi.

Po uwagę wzięto miasta wojewódzkie, jako miasta o odpowiedniej wielkości i zdolności do wdrożenia proponowanego przedsięwzięcia. W efekcie obliczeń poszczególnych wskaźników⁴ dla miast wymienionych w tabeli 2 (wzięto pod uwagę dynamikę poszczególnych wskaźników w latach 2012-2022) otrzymano uśrednioną wartość (dla wszystkich wskaźników). Jej ujemna wartość wskazuje na miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze i powiększające swój dystans rozwojowy (9 miast). Są nimi: Szczecin, Lublin, Bydgoszcz, Rzeszów, Opole, Zielona Góra, Toruń, Kielce, Białystok. Wszystkie wymienione miasta liczą sobie między 100 a 500 tys. mieszkańców.

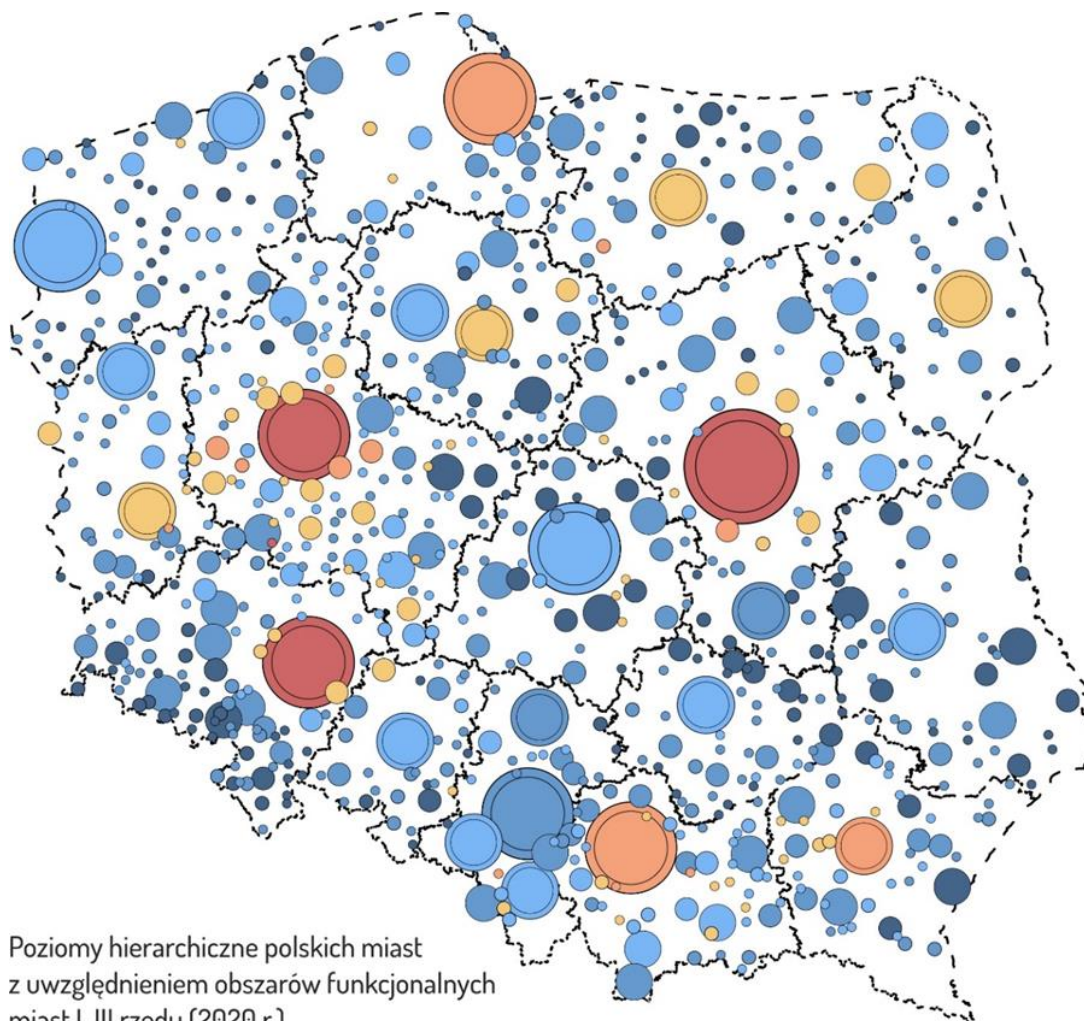
Tab. 2. Miasta wojewódzkie w Polsce tracące funkcje społeczno-gospodarcze

Miasto	Dynamika wynagrodzeń	Liczba podmiotów gospodarczych nowozarejestrowanych w REGON	Liczba mieszkańców w wieku 20-24	Wydatki bieżące z budżetu JST na dotacje bieżące dla organizacji pozarządowych	Wydatki ogółem z budżetu JST na kulturę fizyczną, sport i rekreację	Ilość absolwentów techników i liceów na 1000 mieszkańców	Saldo migracji	Wskaźnik średni
Wrocław	16%	56%	41%	7%	40%	18%	1%	26%
Warszawa	-25%	56%	63%	18%	3%	12%	-3%	18%
Gorzów Wlkp.	7%	-34%	-12%	15%	72%	20%	23%	13%
Kraków	61%	31%	14%	1%	-19%	-17%	9%	11%
Gdańsk	-4%	44%	39%	9%	-17%	-32%	1%	6%
Olsztyn	-5%	-24%	-29%	2%	22%	12%	58%	5%
Katowice	-39%	-6%	-29%	72%	30%	4%	-2%	4%
Łódź	11%	-22%	-3%	-23%	-4%	47%	-1%	1%
Poznań	-4%	-8%	21%	9%	-21%	3%	-1%	0%
Szczecin	-3%	-17%	8%	-12%	5%	26%	-20%	-2%
Lublin	-16%	1%	-23%	9%	-10%	17%	-1%	-3%
Bydgoszcz	10%	-30%	-20%	-28%	3%	30%	4%	-4%
Rzeszów	-10%	46%	-27%	-14%	-21%	-26%	1%	-7%
Opole	-14%	11%	-3%	-19%	-19%	-8%	-5%	-8%
Zielona Góra	25%	-44%	41%	-17%	-5%	-53%	-24%	-11%
Toruń	3%	-35%	-23%	9%	-26%	-9%	4%	-11%
Kielce	-5%	-26%	-37%	-20%	-4%	-8%	1%	-14%
Białystok	-7%	-2%	-21%	-17%	-28%	-36%	-42%	-22%

Zgodnie z danymi z raportu „Hierarchia funkcjonalna miast w Polsce i jej przemiany w latach 1990–2020” (Sobala-Gwosdz 2024), Kielce, Białystok, Opole i Zielona Góra doświadczyły spadku pozycji w hierarchii funkcjonalnej miast w porównaniu z sytuacją sprzed trzech dekad. Pomimo pewnej stabilności w kwestii nadwyżki usług rynkowych, należy być świadomym potencjalnych zmian gospodarczych, które mogą mieć wpływ na przyszły rozwój tych miast. Miasto Szczecin wykazuje wyraźną słabość funkcji metropolitalnych, ze względu na swoje peryferyjne położenie i słabe zaplecze ludnościowe. Miasto Lublin cechuje spadek liczby ludności oraz podobnie – osłabienie funkcji metropolitalnych. Jako miasto położone we wschodniej Polsce bowiem w najmniejszym stopniu miało szansę, w stosunku do pozostałych metropolii, do skorzystania z zewnętrznych impulsów rozwojowych. Stosunkowo stabilną pozycję utrzymuje Rzeszów oraz Toruń, a dla Bydgoszczy odnotowany został awans o kilka pozycji w hierarchii funkcjonalnej, ale przy jednoczesnym spadku liczby ludności. Na rycinie 1 przedstawiona

⁴ Zestaw wybranych wskaźników nawiązuje bezpośrednio m.in. do wybranych wskaźników profilowych (normy ISO zwanej normą „smart city”, tj. PN ISO 37122) w obszarach Ludzie i Gospodarka, a także kluczowych wskaźników dla miast inteligentnych i zrównoważonych (Key Performance Indicators for Smart Sustainable Cities) U4SSC.

została zmiana liczby ludności w latach 2011–2021 na tle hierarchii funkcjonalnej miast w Polsce z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych dla I–III rzędu.

Poziomy hierarchiczne polskich miast
z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych
miast I-III rzędu (2020 r.)

Zmiana zaludnienia w latach 2011–2021 [%]

Ryc. 1. Zmiana liczby ludności w latach 2011–2021 na tle hierarchii funkcjonalnej miast w Polsce z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych dla I–III rzędu.

Źródło: opracowanie © Obserwatorium Polityki Miejskiej i Regionalnej IRMiR na podstawie K. Piech i in. (2023)

Niniejszy pilotaż można także nazwać projektem „samouczącym się”, gdyż w trakcie jego trwania po **ewaluacji on-going** wykonana zostanie optymalizacja każdego z działań zrealizowanych w ramach projektu, dzięki czemu działania będą innowacyjne, a wszystkie pozyskane informacje zostaną wykorzystane w publikacjach projektowych bezpłatnie udostępnianym innym polskim samorządom w ramach projektu. Dodatkowo, poszczególne działania w miastach będą podsumowywane oraz oceniane pod kątem realnej skuteczności i faktycznego wpływu na właściwe kształtowanie jakości życia młodych ludzi.

Bibliografia

- Beauvais C., McKay L., and Seddon A., 2001, *A literature review on youth and citizenship*, Ottawa: Canadian Policy and Research Networks.
- Bień M., Jarczewski W., Piziak B., 2020, *Urban lab. Narzędzie poprawy jakości życia mieszkańców miast zgodne z ideą smart city*, Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Warszawa – Kraków.
- Bień M., Piziak B. (red.), 2021, *Jak zrobiliśmy Urban Lab. Wnioski i rekomendacje z pilotażowego wdrożenia w Gdyni i w Rzeszowie*, Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Warszawa-Kraków.
- Brzezińska-Hubert M., Olszówka A., 2007, *Uczestnictwo młodzieży. Pakiet Edukacyjny Pozaformalnej Akademii Jakości Projektu. Część 1*, Warszawa, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Narodowa Agencja Programu „Młodzież w działaniu”, s. 10.
- Checkoway B., Richards-Schuster K., Abdullah S., Aragon M., Facio E., Figueroa L., Reddy E., Welsh M., White A., 2003. *Young people as competent citizens*, Community Development Journal, 38 (4): 298-309.
- Chojnacka-Synaszko B., 2014, *Przysposobienie młodych ludzi do udziału w życiu społecznym środowiska lokalnego na terenie powiatu cieszyńskiego – szkolne i pozaszkolne przedsięwzięcia*, [w:] Człowiek w przestrzeni lokalnej – dobre praktyki wspierania rozwoju, aktywizacji i integracji społecznej. Konteksty teoretyczne i społeczno-polityczne, A. Szczurek-Boruta, B. Chojnacka-Synaszko, J. Suchodolska (red.), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Marshall T. H. 1950. *Citizenship and social class*, London: Pluto Press.
- Olser A. and Starkey H., 2003, *Learning for cosmopolitan citizenship: theoretical debates and young people's experiences*, Educational Review, 55 (3): 243-254.
- Radziewicz-Winnicki A., 2004, *Spółczesność w trakcie zmiany. Rozważania z zakresu pedagogiki społecznej i socjologii transformacji*, Gdańsk.
- Sharkey A., Shields R., 2008, *Abject citizenship – rethinking exclusion and inclusion: participation, criminality and community at a small town youth centre*, Children's Geographies, 6:3, 239-256, DOI: [10.1080/14733280802183973](https://doi.org/10.1080/14733280802183973)
- Smith R., Lister R., Middleton S. and Cox L., 2005, *Young people as real citizens: towards an inclusionary understanding of citizenship*, Journal of Youth Studies, 8 (4): 425-443.

Sobala-Gwosdz A., Janas K., Jarczewski W., Czakon P., 2004, *Hierarchia funkcjonalna miast w Polsce i jej przemiany w latach 1990–2020*, Badania Obserwatorium Polityki Miejskiej, Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Warszawa–Kraków.

Stasiulis D. 2002, *The active child citizen: lessons from Canadian policy and the children's movement*, *Citizenship Studies*, 6 (4): 507-538.

Tłuczek-Tadla E., 2012, *Edukacja obywatelska w stowarzyszeniu młodzieżowym. Studium teoretyczno-empiryczne*, Rzeszów, Wyd. UR, s. 28.

https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2007/K_022_07.PDF

<https://soclab.org.pl/>

<https://partycypacjaobywatelska.pl/wspolnie-spotkanie-mlodych-dzialaczy-i-dzialaczek/>

<https://sbycgn.eu/wp-content/uploads/2020/05/OBLICZA-PARTYCYPACJI-OBYWATELSKIEJ-M%C5%81ODZIE%C5%BBY.pdf>

<https://partycypacjaobywatelska.pl/granty-na-partycypacje-mlodych/>

<https://zmieniamy.org/rosn%C4%85%C4%87-w-poczuciu-sprawczo%C5%9Bci>